

Sada aastat näitemängu Kasti-Haimre kogukonnas

Eha Kaljusaar

Sada aastat on Kasti kogukond näitemänge õppinud ja ette kandnud. Laulukoorid tegutsesid juba varem, aga näiteringi kohta ei ole kirjalikku tõestust. Algaastatel on jäädvustatud põhiliselt näidendite pealkirjad, sageli puuduvad autorite nimed, aegajalt on nimeliselt välja toodud osatäitjad. Vaatamata sellele on olemasoleval materjalil suur väärtus näitemängutegevuse kohta. Viimastel aastakümnetel olen ise näiteringe juhendanud ja tehtu põhjalikumalt kirja pannud. Õnnes- tunud on saada ka mõningad mälestused asjaosalistelt.

Minu sünnikodu on Haimre rahvamaja vastas ja juba lapsena käisin rahvamajas näitemänge vaatamas. Ilmselt mõjutas see ka minu elukutsevalikut – õppida kultuuritöötajaks näitejuhi lisaerialaga. Olen Haimre rahvamajas näiteringe juhendanud 25 aastat ja Märjamaa rahvamajas sama kaua. Tean, mida see tähendab ja kui palju on aastakümnetega olukord muutunud. Tänapäeval on näitemänguhuviliste kokkusaamine ja prooviaegade sobitamine keeruline. Samas on koos veedetud aeg alati nalja- ja naerurohke.

Töökogemust arvestades võin öelda, et isetegevuses on näitemängud alati publiku saali toonud ja olnud ka väike tulutooja, mida ei saa öelda kontsertkavade kohta.

Haimre rahvamaja näite- trupp Mokakobin on viimased aastakümned täiendanud kogukonna näitemänguvaramut, tuues viimati lavale Eha Kaljusaare kirjutatud kohapärimust kajastavad ajastulood „Kõrts“ (2018) ja „Kõrtsis katikul“ (2020). Mõlema tegevus toimub kunagises Järgküla kõrtsis, praeguse Haimre rahvamaja asukohal.

Viljakad esimesed aastakümned

Eesti Vabariigi tulek hoogustas rahvast tegutsema. 1922. aastal moodustatud Haimre Noorrahva Ühing aktiveeris isetegevust, samal aastal toodi lavale kaks näitemängu. Näitejuht, lavastaja ja sageli peaosades mängija oli Arnold Anderson. Osatäitjana on esmakordselt kirjutas Oskar Anderson, Aliide Tammiste, Helmi Kingisepp, abikaasad (õpetajad) Ulpused ja Georg Härm. Olen kindel, et osatäitjaid oli neil aastail rohkem, aga ei ole kirja pandud. Kui osatäitjaid ei ole võimalik enam välja tuua, siis autorid olen näidendeile lisanud.

Esimesel kümnel aastal on esitatud O. Lutsu „Kalevi kojutulek“ ja „Ärimehed“, A. Kitzbergi „Neetud talu“ ja „Kosjasõit“, H. Raudsepa „Mikumärdi“, H. Turpi „Minister kodukülas“, O. Schwartsi „Ma olen sportlane“, Agapetuse „Olen ma sattunud Haaremi“, B. Kangermanni traagiline episood Vabadussõjast kahes pildis „Millest kaebasid kahurid“.

Esimesed aastakümned on näiteringi tegevuses olnud väga viljakad, arvestades lavale toodud näitemängude arvu. Näitejuhil pole olnud repertuaari leidmisega kitsikust ja näitemängus osalejad on rõõmuga kodust välja tulnud.

1931–1936 on lavastatud: K. Rutoffi „Väimehed“, J. Leemetsa „Talupoegade president“ ja „Naise jonn“, A. Taari „Kõrgemäe noored“, Luksi „Õpetatud sulane“, A. Kitzbergi „Püve talus“, P. Pinna „Laura praegu nõrk“, B. Kangermanni „Sulase südameraasuke“, J. Jaigi kolmevaatuseline rahvatükk „Esivanemate kuld“, J. Metua „Kuulsad kingsepä“, E. Vaiguri „Kraavihallid“, M. Metsanurga „Vagade elu“, Elmar

Pildil stseen etendusest „Kraavihallid“, grupi keskel paremal Jaan Kurepalu, teised teadmata. Enn Vaiguri „Kraavihalle“ mängiti ilmselt ilmumise aastal (1935). Etendus toimub „tekitatud laval“ enne Kasti algkooli ümber ehitamist rahvamajaks.

Fotol on näha (see on vanim pilt näitemängu kroonikas), et etenduse dekoratsioon on maalitud tagafoonile. Fotol nähtav „kuu“ kujutis tagafoonil on Jaan Kurepalu laste käetöö – ilmselt kukkus tilk tinti foto tahaküljele nimede Anne ja Tiiu kirjutamisel.

Foto Jaan Kurepalu kogust.

Maiste „Vaga Jaagup“.

1931. aastal tuleb Kasti algkooli õpetajaks Jaan Kurepalu, kes liitub kohe näitemängu ja keda näeme aastakümneid ka Kasti kultuurielu eestvedajana. Tänu Jaan Kurepalule on jäädvustatud tolle- aegset kultuurikroonikat. Neil aastail tegutseti Kasti algkooli kõige suuremas klassiruumis, praeguses Haimre rahvamaja saalis. Saali seina äärde ehitati pikkadest pinkidest ajutine lava. Sellist näitelava kasutati 1936. aastani. Tol ajal ja ka järgnevatel aastakümnetel oli kõige tähtsam tegelane ette- ütleja. Tavaliselt oli ta koht kül- kardinat vahel. Etteütteleja oli osatäitjale põhiline lootus tekstiga hakkama saada. Ette- üttelejal peab olema selge hää, et ta poolenisti sosinal edas- tatud tekst jõuaks osatäitjani, mitte saalis vaatajani. Igaüks etteüttelejaks ei sobi.

Tol ajal mängiti näiden- deid ainult kohapeal ja õpiti

jälle uus. Kasti algkooli maja oli kogukonna kooskäimis- kohaks nii enne kui ka pärast koolipere väljakolimist 1932. a sügisel.

1931–1936 on igal aastal lavale toodud tavaliselt 2–3 näidendit, neist osa lühinäi- dendid, osa kahe-kolmevaa- tuselised või pikemad. Kohali- kud käisid hulgaliselt etendusi vaatamas. Nii koguti pääsmete eest raha, mida kasutati Kasti algkooli ümber ehitamiseks rahvamajaks.

Kasti rahvamaja avati näitemänguga

1937. aasta 24. veebruaril ava- takse Kasti rahvamaja Agape- tuse etendusega „Patuoinas“. Lavastaja ja nimiosas oli 1922. aastal moodustatud Haimre Noorrahva Ühingu esimees, rahvamaja ehitamise aktiivne eestvedaja Arnold Andressoo. Saalis oli avapeol 295 inimest.

Rahvamaja valmimisel

Etendus A. Kitzbergi „Kauka Jumal“ rahvamaja laval. Pildil Salme Artel, Ida Jago, Evald Urvast, Raimond Lissmann ja Jaan Kurepalu.

avanes võimalus mängida näidendeid laval ja on näha, et seda ka agaralt tehti. Ilmselt oli aeg selleks soodne – Eesti Vabariik kosus ja inimesed tegutsesid.

1937. a lavastati J. Laanjärve näidend neljas vaatuses „Kassinurme kodusõda“ ja J. Kihulase „Häda õnnega“.

1938. aastal toodi lavale R. Rauniku „Tuled karidel“, L. Raudsaare „Luigemäe“ kolmes vaatuses ja T. Braksi ühevaatuseline „Kõrgem seisus“.

1939. aastal on lavastatud neli mitmevaatuselist näidendit. Arvan et tegutses mitu koosseisu, sest ühes näidendis ei jätkunud kõigile rolle ja näiteringis osalejaid oli rohkem. Mängiti E. Vaiguri „Lõukoerte koopas“ (3 v), A. Rahula näidendit viies pildis „Noorus tuleb tallu“, Kleesi „Ülenurme minia“ (3 v), Aleksander Antsoni kolmevaatuselist nalja „Kosjatalu“.

1940. aasta kevadel mängiti A. Antsoni komöödiat „Orduaja lõpp“, mille sisuks baltisakslaste lahkumine, samuti oli kavas A. Hallase „Uus programm“ (3 v). Sügisel, kui Eesti riik oli juba arvatud Nõukogude Liidu koosseisu, muutus ka repertuaar: mängiti Aino Kallase 1905. a revolutsiooni kajastavat näidendit „Bernhard Riives“.

Meenutab Oskar Unga (92): „Minu vanem vend Helmut mängis rahvamaja näiteringis. Olin väike poiss, vanust ega näitemängu ei mäleta, pidin asendama haigeks jäänud last

(Helmi Puntsot). Tegin endale tüdruku paruka linakiududest. Jalas olid Helmi kingad, mis olid mulle suured ja tahtsid laval olles ära kaduda. See on mulle meelde jäänud esmakordsest esinemisest näitemängus.“

1944–1948 aastatel mängisid näitetrupis Helmut ja Oskar Unga, Ermi Littover, Jaan Kurepalu, Evald Uustalu, Jüri Amme, Ants Kingisepp, Salme Luts (Kingisepp), Helve Uustalu (Littover), Asta Oldekop (Urvast) jt. Lavale toodi J. Kunderi „Kroonu onu“, L. Koidula „Säärane mulk“ ja „Kosjakased“, E. Vilde „Pisuhänd“ ja „Side“, T. Braksi „Kõrgem seisus“.

1945. aastal vangistati siinse kultuuritöö aktivisti Arnold Andressoo. Põhjuseks, ehkki vastu Arnoldi enda tahtmist, töötamine Saksa valitsuse ajal Haimre vallavanemana. Arnoldile määrati kümme aastat vabaduse kaotust Arhangel'ski oblastis, kust ta vabanes 1955. aastal. Neil aastail oli näitejuhiks Jaan Kurepalu.

1949–1950 olid kavas Ostrovski „Hilinenud armastus“, J. Sootaki „Kuri karjas“, O. Toominga „Künkakünka kuningas“, Novikovi „Uus asi“ ja Jaluneri „Tõeline õnn“.

1951. aastal õpitud A. Kitzbergi „Kauka jumalat“ võib lugeda üheks paremaks lavastuseks, millega esineti Tallinnas ülevaatusel. Mängisid Evald Urvast (peaosas), Ida Jago, Salme Artel, Asta Urvast, Jaan Kurepalu, Raimond Lissmann,

Adolf Valler.

Helga Koo meenutab: „Evald Urvaste kehastatud Mogri Märt on mul siiani meeles. See oli vägev! Tartu Vane-muises etendatud „Kauka jumal“ ja näitleja Lembit Eelmäe poolt kehastatud Mogri Märt jäi Evaldi kõrval kahvatuks.“

1952. aastal lavastati kolm näidendit: Apuskini „Rahuar-mee“, Zimtnersi „Kus suitsu, seal tuld“ ja V. Sollogubi vodevil „Häda õrna südame pärast“.

Erilised mälestused dramatiseeringust „Vargamäe“

1954–1955 aastatel etendati A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse“ I osa dramatiseeringut „Vargamäe“. Mängisid Evald Urvast, Jaan Kurepalu, Salme Kingisepp, Salme Artel, Adolf Valler, Ida Jago, Asta Urvast, Heino Mitt, Inna Vanem, Oskar Lehtsaar, Raimond Lissmann, Eliise Veessalu, Helmut Unga, Albert Veessalu, Jaan Jänts, Heinrich Mitt, Arnold Sanglepp ja Vello Lai.

Näidendis osalesid kohaliku kooli õpetajad Asta ja Evald Urvast, Adolf Valler ja kooli direktor Jaan Kurepalu.

Meenutab Jaan Kurepalu tütar Anne Kurepalu: „Mul on lapsepõlvemälestus sellest, kuidas oli „Tõe ja õiguse“ esimese osa näitemängu esimene etendus rahvamajas. Mina koolis veel ei käinud. Noorem õde Tiitu oli ka kaasa võetud – ikkagi esietendus ja isa mängis Vargamäe Andrest. Evald Urvast oli Pearu. Istusime emaga esimeses reas. Siis tuli see hetk, kus Pearu tuleb suure seatapu pussiga ja hõikab Andresele: „Tule välja, kui mees oled!“ ja vehib selle suure noaga. Midagi ta hõikas veel, aga seda ma ei mäleta. Selle peale hakkasime me suure häälega karjuma, et „isa tule ära, onu Evald tahab su ära tappa“. Ema püüdis meid rahustada ja teha selgeks, et see päriselt nii pole, aga me ei saanud aru, kuidas nii – kui nuga käes ja läheb meie isale kallale. Näitlejad hoidsid naerust kõhtu kinni ja publik ka vist rōkkas naerust. Me ei saanud aga midagi aru ja

rōkkisime nii, et ema viis meid vist Paimre korterisse ja sinna me jäimegi, kuni etendus läbi sai. Niipalju siis minu elu esimesest teatriskäigust Haimre rahvamajas, mida ma mäletan.“

Siinkirjutajale on sellest etendusest alatiseks meelde jäänud Vargamäe tüdruku Mari laul: „Jussike, Jussike, Vargamäe ussike....“ Mari osatäitjaks oli Salme Artel, Jussi osas Helmut Unga.

1956–1957 etendati Mai Talvesti „Varrud“, kus osatäitjad olid Haimre kooli noored õpetajad Aino Udumets (Mitt) ja Evi Roosalu (Leok), õpetajad Adolf Valler ja Jaan Kurepalu. Ainult Harald Karotamm oli majandi spetsialist, kes hiljem kolis Märjamaale, olles aastaid vokaalinstrumentaalorkestri Caro juhendaja ja klaverimängija.

1958. aastal õpiti ära Hugo Raudsepa „Mikumärdi“ (5 vaatust), näitejuht A. Andressoo. Mängisid E. Urvast, E. Volmer, A. Valler, I. Jago, A. Jago, Aino Udumets (Mitt), R. Lissmann, A. Roonurm, V. Paimre, L. Kulli, S. Kingisepp, O. Lehtsaar ja J. Laine.

Näiteringi repertuaar saadi tol ajal ilmuvast väljaandest „Meie repertuaar“ ja kogumikest.

1959–1960 esitati: E. Vaiguri „Õnnekütid“, E. Kafferi „Rõõm tänasest päevast“. A. Tsehovi „Abieluettepanek“, L. Tigase „Peremees ja sulane“.

Meenutab 1959. aastal Enn Vaiguri näidendis „Õnnekütid“ mänginud Aita Reose (Mitt): „Ootasin etenduse ajal lavale minekut. Äkki osatäitja R. Lissmann, kes oleks pidanud enne mind lavale minema, lükkas mind tagumikust lavale. Mängisin medõde, kraadis inhaiget (A. Roonurm), rääkisin ettenähtud teksti ning tulid ära. Siis läks Raimond Lissmann, ega rahvas sellest aru saanud, aga minule on see juhutum meelde jäänud.“

Järgneb

Sada aastat näitemängu Kasti-Haimre kogukonnas 2

Eha Kaljusaar

Algus MN 15.02.2020

1961. aastal tuli Paul Kilgase „Vesiroos“, kus mängisid Arnold Andressoo, Ida Jago, Tiiu Matsalu, Kaimo Vaab, Hindrek Sarapuu, Jüri Amme, E. Urvast, V. Paimre, Jaan Mitt, Reet Nelend.

Minu mälu on jäänud **Ida Jago osatäitmised**. Tema esitatud tegelased olid väga loomutruud, hea oli vaadata. Mõtlesin siis, kuidas tal see nii hästi välja tuleb. Idal oli annet mitte mängida, vaid jääda rolli kehastades loomulikuks. Näidendis „Haned“ olin temaga koos laval. Järgnevates näitemängudes Ida tervise ja vanuse tõttu kaasa ei teinud. Järgnevatel aastakümnetel mängis kaasa Hindrek Sarapuu, kehastades edukalt peremehe rolle.

Dekoratsioonidest

Dekoratsioonid olid vanasti alati lava täitvad ja vastasid näidendis toimuvale tegevuskohale.

Dekoratsioon aitab luua ajastule vastavat miljööd ja toetab mängitavat tegevust. Selleks kasutati puitehitisi, vineeri ja paksemat kangast, mida on võimalik värvida. Pärast sõda töötas rahvamajas Ermi Littover, kes on tuntud kunstnikuna ja maalil tol ajal etendustele dekoratsioone. Aastaid olid lavaava mõlemal poolel kerguksed. Need varjasid vaataja silmale lavakülje tühimikke ja etenduste dekoratsioonid kasutatigi neid ukseksena. Arnold Andressoo tegi ise dekoratsioone. Meinhard Uustalu on suure panuse andnud dekoratsioonide valmistajana. Mäletan, kui mängisid näidendis „Haned“, oli kunstnik-dekoraator Meinhard Uustalu.

1962–1963. aastal mängiti lühinäidendit „Palgapäev“.

Osades Helgi Ellermaa, Hindrek Sarapuu, Helmi Tamm, Helju Reose, Ants Arula, Evald Urvast, Reet Nelend, Eha Mitt, Linda Luts, Ida Jago, Arnold Andressoo, Aksel Roonurm, Jaan Ruhno.

1964. a õpiti ära Lasmani „Perle süda“ ja Lumeti „Vanema kaelavalgus“.

1965. a kavas oli A. Vilksi laulumäng „Peidetud varandus“ ja Torohhovi „See juhtus nii“.

1966. aastast on näitejuhiks Ella Alekand.

Kavas oli P. Kilgase „Ämblikuvõrgus“ (Rist ja roos.) Tähtsamaid osi mängisid Eha Mitt, Elli Kasemaa, Evald Urvast, Helju Reose, Hindrek Sarapuu, lisaks teised.

1967.–68. aasta näidend oli I. Pau „Elukooli õppemaks“. Mängisid Ene Lõo, Elli Kasemaa, Helju Reose, Olev Palmes, Ella Alekand, Eha Einsild, Kalju Toome, Hindrek Sarapuu, Evald Urvast.

1971: M. Talvist „Sookolid“. Mängisid Hindrek Sarapuu, Aavo Kuuspalu, Anne ja Ülo Kütt, Milvi ja Leo Saar, Elvi Valdmets ja Evi Unga.

1972: M. Canti „Ronila talus“. Mängisid Hindrek Sarapuu, Salme Kingisepp, Helgi Ellermaa (Luhthein), Aavo Kuuspalu, Valdo Unga, Elvi ja Valdur Valdmets.

1974: lühinäidend „Hiline-nud õppetund“. Osades L. Luts, E. Valdmets, A. Kuuspalu.

Ajad olid muutunud, **enam ei õpitud igal aastal mitut näidendit**. Vahel jäi aastagi vahele, sest õpitud näidendit käidi ka teistes rahvamajades mängimas ja rahva kokkusaamine ei olnud kerge.

Rahvamajas oli mitu näiteringi

Aastatel 1977–81 töötasin Haimre rahvamajas ja juhen-

E. Ranneti näidend „Haned“. Fotol Helju Reose, Eha Mitt, Jaan Ruhno, Hindrek Sarapuu.

dasin näiteringi, samuti oli mul Haimre kooli õpilastest noorem ja vanem näitetrupp. Täiskasvanute näiteringis õppisime lühivahepalu, mida sai esitada kontsertkavas.

30. jaanuaril 1978 täitus 100 aastat A. H. Tammsaare sünnist, seda tähistati Rapla kultuurimajas. Haimret esindasid Ada Mitt ja Tõnis Arnover, esitades Vargamäe tüdruku Mari ja sulase Jussi stseeni Tammsaare „Tõe ja õiguse“ I osast.

1979. a õpiti selgeks Eduard Vilde kahevaatuseline nali „Vigased pruudid“. Sellega käidi Raplamaal mujalgi esinemas. Tegelased sobisid hästi osadesse ja mäng oli nauditav. Saalid olid täis, sest rahvas teadis, et „Vigastes pruutides“ saab nalja. Kaugem koht oli Hageri rahvamaja, kus oli väga palju vaatajaid.

Mängisid Elvi Valdmets, Ester Uustalu, Hindrek Sarapuu, Aavo Kuuspalu, Olev Kütt, Ants Mitt ja Ants Arula.

Peaaegu lavaküpseks sai Ardi Liivese kahevaatuseline „Kallimast kallim“, kuid üks osatäitjatest kolis ära ja etendus ei jõudnud vaatajani. Õnneks on mul selliseid lugusid

olnud ainult kahel korral, kui kaotatud aeg ja loodetud eesmärk ei viinud tulemuseni.

Laste näiteringiga mängisime „Puust kuningat“. Koos seis: Andrus Mitt, Kersti Reose, Inga Lepik, Toivo Vallimaa, Anneli Reose, Signe Uustalu, Lembe Lindsalu, Eneli Marrandi, Aira Liiv, Märt Arula ja Veiko Erissaar.

Laste näitering esitas ka Heljo Rammo kahevaatuselise lastenäidendi „Pimesikümäng“. Osalesid Andrus Mitt, Kersti Reose, Inga Lepik, Tiina Aro, Lembe Lindsalu ja Toivo Vallimaa.

Laste nukuringis osalesid nooremad lapsed. Õpiti selgeks H. Rammo lühinäidendid. Osalesid Anneli Reose, Signe Uustalu, Piret Uuesson ja Marge Erissaar.

Esineti ka Märjamaa ja Valgu lasteaias. Kohale sõitsime liinibussis, kõik vajalik kaasas.

Haimre kooli õpilased käisid rahvamajas laste näiteringides. Tean, et näitemängu on Haimre kooli ajal pidevalt tehtud, sest mängisin kooliajal ka ise ja samuti esinesime rahvamajas.

Järgneb

Sada aastat näitemängu Kasti-Haimre kogukonnas 3

Eha Kaljusaar

Algus MN 15.02.2020

Paus näiteringide töös

1981–1994 tekib rahvamaja näiteringi töösse paus, sest polnud juhendajat. Vahetusid rahvamaja töötajad. **24.04.1987 kuni 24.07.1989 oli rahvamaja ilma aktiivsete töötajateta**, see tähendab, et kohad olid täidetud fiktiivsete töötajatega.

Haimre kooli suured teod

Aastatel 1981–1986 tehti Haimre põhikoolis suuri tegusid.

1981. a 27. mai ajalehes Säte kirjutab Üllar Ende: „Peavõluriks „krooniti“ helilooja Harri Kõrvits. Tema tulek koolimajja julgustas ja innustas. Õpetaja Taimi Kingisepp võlus kõik viisipidajad kõlavalt laulma. Väikesed võlurid olid end varemgi heast küljest näidanud. Kooli agitatsioonibrigaad, poisteansambel ja mudilas-koor tulid rajooniülevaatusel võitjaks. Lastekoor ütles oma laulusõna üldlaulupeol Tallinas.“

Ja nüüd algas päris muinasjutt – Harri Kõrvitsa **muusikaline muinasjutt „Piibeleheneitsi“**, mille stsenaariumi kirjutas Astrid Pirn August Kitzbergi jutustuse ainetel. Üksteise järel astusid lavale muinasjutu tegelased: Monika Juhandi (Piibeleheneitsi), Vilma Lehtsaar (Piibeleheprints), Agnes Ainsaar (Jänes), Urmas Vimm (Muri), lilled, vihmapiisad, liblikad ja rahepoisid.“

Artiklis on kirjas, et saateorkestris esitab klaveripartii helilooja ise ning muusikaõpetaja Taimi Kingisepp saadab akordionil, olles orkestris mängivatele koolipoistele Andrus ja Ain Ainsaarele kitarripartiid selgeks õpetanud.

Laval etenduse „Kullaketrajad“ lõpulaul.

1983. aasta 5. veebruaril tuleb kooliperel välja **uuslavastus Fr. R. Kreutzwaldi muinasjutu „Kullaketrajad“ ainetel**, millele muusika kirjutab jälle Harri Kõrvits, kes seegi kord mängib saateorkestris koos muusikaõpetaja Taimi Kingisepaga, kitarriidel õpilased Jaanus Reose ja Urmas Vimm.

Ajalehes Säte kirjutab Üllar Ende: „Möödunud nädalavahetusel asus nelikümmend last – ligi pooled Haimre 8-kl. Kooli õpilastest – teele isetegevuslike lasteteatrite II festivalile Tallinna. J. Tombi nim. Kultuuripalee avaral laval sai peagi esinemispaalavikust mängulust. Monika Juhandist, Piibeleheneitsist, oli saanud üks kolmest öest – Leelu. Keerles kuldõng, tantsisid haldjad, väarikal sammul astusid karukütid...“

Esinejaid saatis oma kooli orkester, klaveri taga helilooja ise. Andres Vimm Tulekerana mängis väikese rolli nii suureks, et nüüd on ta üks festivali laureaadimedali omanikest. Sadade eakaaslaste aplaus kiitis tegijaid, lavastajaid-õpe-

Etenduses „Punamütsike ja Muri“ osalejad Kert Liiv, Raili Mitt, Sille Jüriado, Aet Urvast ja Aive Smirnov.

tajaid Linda Vallimaad, Taimi Kingiseppa, Elli Kasemaad.

Tunnustust jagas ka NSV Liidu rahvakunstnik Eugen Kapp, kes pärast etendust lava taha haimrelastele kätt suruma tuli: „Harri Kõrvitsa muusika on karge ja põhjamine, luuleline ja looduslähedane nagu Kreutzwaldi muinasjuttki. Võimsalt kõlas lõpukoor. See oli väikese kooli väga tore etendus.“ Festivali ainus muusikalavastus pälvis RAT „Esto-

nia“ eripreemia.“

1986. aastal tuleb koolis lavale **muusikal „Ninatark muna“**. Linda Vallimaa kirjutab teksti Eno Raua „Ninatark muna“ ainetel. Harri Kõrvits löi kooli kolmandale muusikale jälle viisid. Laulud ja kitarrimängu õpetas Taimi Kingisepp, tantsud seadis ja õpetas Darja Lehtsalu, kostüümid aitas valmistada õp Reet Pulk, lava tausta joonistas Kersti Jeerik, lavastas õp Linda Val-

limaa.

Nimiosa mängis Aino Nõlvak, teistes osades Maiu Valdmets, Janno Jänts, Helina Korsunova, Monica Jakobson, Heli Lepa, Aster Koch, Önne Schleicher ja Ene Reinsalu. Orkestris mängisid Harri Kõrvits, õp Taimi Kingisepp ja tema poolt õpetatud koolipoisid Mati Lätekivi ja Andres Vimm andsid kitarridega rütmi. Laval liiguvad lilled, libli-

kad, hiired, konnad ja lõpetab lõpukoor, kus osaleb hulgalt õpilasi.

Sädemes (16. aprill 1986) kirjutab jälle Üllar Ende: „Peaosaline Aino Nõlvak 4. klassist ei pea ennast julgeks tüdrukuks, kuid iga proov annab kindlust juurde. Liiati, kui su kõrval on 6. klassi vahvad laulupoisid. Janno Jänts, Lennart Pulk, Tarmo Raadik ja Mait Vunk laulsid oma poistean-

sambli Rapla rajooni ülevaatusel esimeseks. „Kullaketrjate“ karuküttidest saavad selles lavastuses konnad. Jannol tuleb esimest korda solist olla. „Ninatarga muna“ viisid õpetab selgeks nende oma ansambli juhendaja Taimi Kingisepp. Keerulise rütmiga on „Haraka laul“, mida esitab 8. klassi õpilane Heli Lepa. Heli meelest on muusikali õppimine ja lavastamine tõsine töö.“

Peale kooliteatrite festivali Tallinnas esinetakse alati Haimre rahvamajas, ümbruskonna koolides, Raplas ja Rakveres. Heli Lepa läheb õppima Viljandi Kultuurharidustöö Kooli ja tuleb tööle kodukohta, Haimre rahvamajja.

Järgneb

Sada aastat näitemängu Kasti-Haimre kogukonnas 4

Eha Kaljusaar

Algus MN 15.02.2020

1989. aasta 24. juulist on rahvamajas ametikohad täidetud noorte töötajatega, kes pöhirõhu panevad erinevatele tegevustele Haimre põhikooli õpilastega, sealhulgas ka laste näiteringile.

1994. aastal rahvamaja suletakse, aga kohaliku kogukonna omaalgatuslik tegevus käib edasi. Korraldatakse üritusi, kus lisaks laulu- ja tantsumbritele esineb kohalik sõnakunstnik Laine Kiisma.

Rahvamaja uus algus

1998. aasta jaanuaris avatakse rahvamaja taas. Juhataja Ester Haud alustab ka kohe taidlusringide tegevust. Näitering õpib selgeks O. Lutsu ühevaatuselise naljatüki „Kapsapea“. Osalevad Hindrek Sarapuu, Elvi Valdmets, Urmas Kristal, Ester Haud, Aita Reose ning lapsosataitjad Tiina Haud ja Rauno Jüriado.

1999. aasta 1. jaanuarist tuleb rahvamaja juhatajaks Eha Kaljusaar, olles ka näiteringi juht.

1999. aasta talvest kuni 2003. a suveni tegutsesid rahvamaja juures erinevas vanusegrupis laste näiteringid. Laste arv koolis vähenes, see lõpetas ka ringi tegevuse.

Laste näiteringi esituses tulid lavale H. Männi „Kiusupaha tuul tembutab“, E. Tegova „Koosolek“, T. Tootseni „Jõhvi-teater“ ja „Kingi-igatsejad“. Osades Maari ja Mario Vabamäe, Anni Artel, Sille Jüriado, Kairit Rammo, Martin Raadik, Rasmus Unga, Kaili Leppsalu, Kärt Väinola, Mariliis Lobjakas, Kadi Lepik, Kadi Unga. Veel mängiti L. Mardnu seatud „Punamütsike ja Muri“.

Laste näitering esitas ka „Hunt Jõulupuul“, H. Rammo „Kes on targem“, „Tark kukk ja

kaval rebane“, „Tuli küll meelde“. Osalesid Siret ja Veiko Koit, Gerli ja Janno Sarapuu, Clarissa Kullasaar.

Vanemate laste näitering koosseisus Aet Urvast, Sille Jüriado, Raili Mitt, Aive Smirnov ja Agnes Rääk mängisid etenduses „Metsakell“.

Viimase etendusena tuli lavale lastenäidend „Naljakas pomm“. Osalesid Haimre põhikooli viimaste klasside õpilased Raili Mitt, Gerli Sarapuu, Clarissa Kullasaar, Anastasia Mendak ja Merilin Saar. Etenduste dekoratsioonid valmistas Kersti Jeerik (Kokk). Huviliste prooviaegadega tekkisid raskused ja ka õpilaste vähesus lõpetas laste näiteringi tegevuse rahvamajas.

1999. aastal õpitakse selgeks O. Lutsu ühevaatuseline nali „Pärijad“. Mängivad Elvi Valdmets, Inga Artel, Hindrek Sarapuu, Peeter Reose, Aita Reose, Olev Kütt ja Sille Jüriado. Dekoratsiooni valmistas Kersti Kokk.

Mängitakse paaril korral rahvamajas ja Mõisamaa hooldekodus. Kui 30 minutit kestev lavalugu on hooldekodu vaatajale sobiv, siis tavavaatajale jääb väheseks, sestap õpitakse lisaks ajalisel sama kaua kestev M. J. Eiseni ühevaatuseline näidend „Kudas nõiaks saada?“. Esietendus on 31. märtsil 2001. aastal, päeval Mõisamaa hooldekodus ja õhtul rahvamajas. Lühinäidendeid koos mängitakse Velise klubis, Märjamaa kultuurimajas (9 vaatajat) ja Raikküla klubis. „Kudas nõiaks saada?“ mängitakse kokku kuuel korral, „Pärijaid“ kaheksal korral.

2002. aastal Kivi-Vigala rahvamajas toimunud Raplamaa harrastusteatri festivalil osaleb Haimre rahvamaja näitetrupp stseeniga O. Lutsu „Pärijatest“. Žürii tunnustab parima duetina „Pärijatest“

Oskar Lutsu „Kapsapea“. Pildil Urmas Kristal, Tiina Haud, Elvi Valdmets, Rauno Jüriado, Ester Haud, Hindrek Sarapuu.

Lavastuse „Pärijad“ osataitjad Aita Reose, Hindrek Sarapuu, Inga Artel, Sille Jüriado, Peeter Reose, Elvi Valdmets, Olev Kütt.

Elvi Valdmetsa ja Inga Artelit tänukirjaga.

2003. aasta 10. mail esietendub H. Raudsepa „Vedelvorst“, peaosas Peeter Reose, teistes osades Elvi Valdmets, Inga Artel, Ülli Sarapuu, Ardo Part, Ingrid Tiik. Selles näitemängus muutsime tekstis olnud taluperemehe rolli taluperenaiseks, kuna puudus meesosataitja. Sellega seoses pidi veidi muutma ka autoriteksti, vaatajale jäi see märkamatuks.

Praktika on näidanud, et kõiki näidendeid mängijaid ei ole võimalik teksti ununemi-

se korral etteütlejal aidata. „Vedelvorstis“ oli meil selline lugu Ingridiga. Selle asemel, et etteütleja teksti laval korrata, ta ainult noogutas ja kinnitas: „Mmh.“

Kahel aastal mängisime „Vedelvorsti“, külalisetendused toimusid ka Vana-Vigalas ja Juurus.

2001. aastal õpiti ära ja esineti sõnalise estraadiga. Esineti maakonna näiteringide kokkusaamisel Kodilas ja Haimres segakavades. Esitati vene keelest tõlgitud tekste. „Armuavaldus psühhiaatri kabinetis“, „Halloo, halloo“, „Uni-

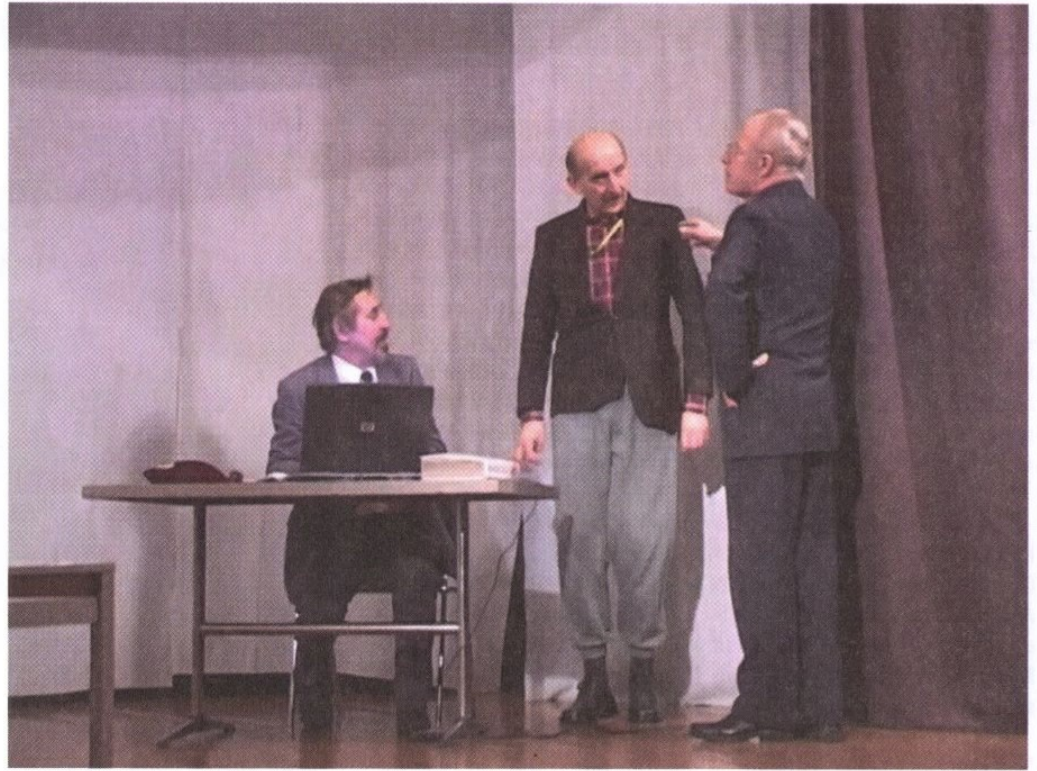
versaalmažoor“ jne.

Sõnalise teksti esitamisel on see kõige raskem žanr, mis lühitekstis nõuab karakterite esituses puändi väljatoomist. Sõnalise estraadiga tegeldakse mõned aastad, kuna repertuaari on raske leida. Estraadistseene esitasid Peeter Reose, Elvi Valdmets, Eha Kaljusaar, Inga Artel.

2002. aastast kuni 2015. aastani esineb Elvi Valdmets Männiku Maalina. Ta koostab endale tekstid aktuaalsetel teemadel, kasutades ka kodukülas toimuvat ja esitab neid häält oskuslikult kasutades väga kaasakiskuvalt. Elvi eriline and on rahvast naerutanud ka väljaspool Märjamaa valda.

2006. aastal kolib Lõuna-Eestisse elama tugev meesosa-täitja Peeter Reose.

2007. aasta 24. veebruaril tähistame Haimre rahvamaja 70 aasta juubelit esimese vaatusega Agapetuse näidendist

„Patuoina“ lavastusega 2007. aastal tähistati Haimre rahvamaja 70 aasta juubelit. Pildil Rein Kressa, Alvar Hank ja Rein Pirs.

Hugo Raudsepa „Vedelveorst“. Pildil Peeter Reose, Ingrid Tiik, Ülli Sarapuu, Ardo Part, Elvi Valdmets, Inga Artel vabaõhuetendusel Sillaotsa muuseumis.

„Kuda nõiaks saada“ etendus Varbola linnusel.

Elvi Valdmets esitas Männiku Maalina omaloomingulisi päevakajalisi tekste.

Fotod erakogust

„Patuoinas“. Eelnevalt toimuvad nn soojendusproovid endise Märjamaa kultuurimaja näitetrupiga. Kümme aastat varem olime esitanud „Patuoinas“ Märjamaa näitetrupiga 40 korda. Tüki valisime seepärast, et Haimre rahvamaja oli selle näidendiga avatud. Mängisid: Helle Kingisepp, Helle Nurm, Alvar Hank, Rein Pirs, Rein Kressa ja Toomas Leomar.

2007. a kevadel tuleb lavale

Hendrik Lindepuu „Memmed ja taadid“. Pildikesi vanadekodu elust. Näidend kahes vaatuses. Osades Elvi Valdmets, Virve Parsa, Ülli Toomemäe, Inga Artel, Eha ja Karmo Kaljusaar, Ardo Part, Ants Arula, Tarmo Haan.

Mängisime näidendit „Memmed ja taadid“ 2007–2008 kolmeteistkümnel korral. Esinesime lisaks Raplamaale ka Harjumaal Kiilis, Saaremaal Orissaares ja Vormsi saarel. Orissaares pidi olema vabaõhuetendus mere ääres, kuid ilm oli tuuline ja sadas, esinemine toimus suures telgis.

Selle etendusega kogesime uut olukorda, kus nelja mees-tegelase asemel ilmus etenduse õhtul kohale kolm meest. Enne lavale minekut sai jagatud tulemata jäänud osatäitja tekst olemasolevatele mees-tele. Ega vaataja sellest aru saanud, küll tekitas esinejatele ärevust. Hiljem mängisimegi kolme mehega, sest materjal oli huvitav ja kahju oli mitte mängida.

Järgneb

Sada aastat näitemängu Kasti-Haimre kogukonnas 5

Eha Kaljusaar

Algus MN 15.02.2020

Meie Virve

Meil oli eriline võimalus mängida koos Virve Kiple-Parsadanjaniga ühes näidendis. Virve oli väga tagasihoidlik, nii ei tunnetanud meist keegi, et Kaljo Kiisa kursusekaaslasena oli ta lõpetanud Moskvas GITISE, töötanud lühikest aega näitlejana, hiljem aga aastakümneid Eesti Televisioonis režissöörina.

Virve esinemises oli tunda ja näha professionaalset näitlejat. Me arvestasime väga tema nõuannetega. Virve elas Jaaniveski jõe ääres, kunagisele Kasti mõisale kuulunud hoones, mille nad olid tütre perega ostnud. Talveõhtutel tuli ta sealt 2,5 km jala, vahel läbi tuisu, rahvamajja näidendiproovi. Virve grimeeris meid enne lavale minekut, kasutades selleks isiklikke vahendeid.

Mängisime tükki „Memmed ja taadid“ 13 korda ja ei enne ega pärast pole meil grimeerijat olnud. Kui toimusid väsitavad väljasõiduetendused Saaremaale ja Vormsi saarele, ei tulnud Virve poolt vastuväiteid, arvestades tema vanust. Virve jäädvustas end siinsesse kultuurilukku viiv enne eluringi sulgumist. Ta lahkus jäädavalt 2009. aasta sügisel.

2008. aasta kevadel toimus Raplamaa harrastusteatri festival Haimre rahvamajas. Näitetrupp Mokakobin sel festivalil ei osalenud, küll oli žürii liikmena otsustaja ja nõuandja meie Virve Kiple-Parsadanjan.

2009. aastal õppis näitering Mokakobin kolm pilti Olev Antoni näidendist „Laudalüürrika“. See on südamlühumorikas tagasivaade nõukaaegsesse kolhoosiellu. Seda esitati külade kokkutulekul Kasti mõisa ees, kui tähistati

Tasuja kolhoosi 60 aastat.

2014. aastal mängisime seda uuesti nn ülessoojendatult stiilõhtul „Kolhoosipidu“ rahvamajas ja 2015. aastal Vana-Vigala rahvamajas Raplamaa harrastusteatri festival. Žürii tähelepanu pälvis Elvi Valdmets Veera osatäitmise eest, talle omistati kiituskiri ja meene. Teistes osades tegid kaasa Urmas Kristal, Inga Artel Hermas, Ülli Toomemäe ja Eha Kaljusaar.

2011. aasta kevadel tõi näitering lavale B. Kangermani „Sulase südameraasuke“. Nali kahes vaatuses, välja antud 1934. aastal ja mängitud varemalt rahvamajas 1934. ja 1936. aastal. Mängisid Elvi Valdmets, Marve Johanson, Rein Kressa, Ants Riismaa ja Tarmo Haan. Mängiti ka 2012. aastal, kokku seitsmel korral.

Laval ainult naised

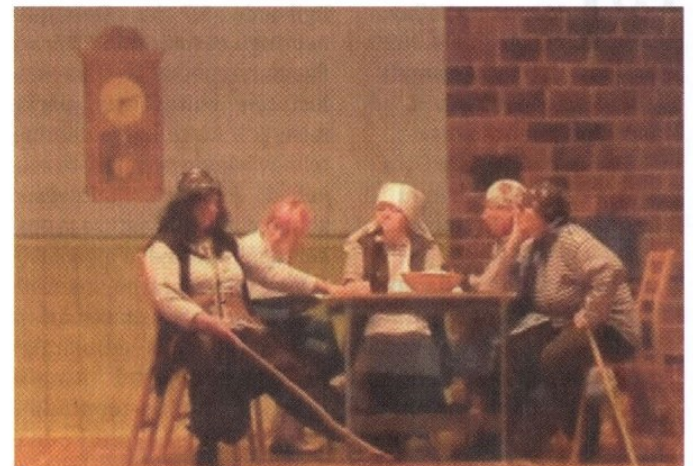
Tavaliselt mängitakse näidendi paar aastat ja nii palju kordi kui võimalik. Alati tekitab raskesti uue repertuaari leidmine ja tegelastele prooviaegade sobitamine. Tekkis probleem meesosatäitjatega ja tuli leida materjal, kus osatäitjad ainult naised.

2012–2013 aastal on laval ainult naised Andrus Kivirähki näidendis 5 pildis „Uljas neitsi“. Dekoratsiooni tagafooni maalits Kersti Kokk. Mängisid Elvi Valdmets, Inga Artel-Hermas, Ülli Toomemäe, Eha Kaljusaar ja Agnes Vasmann, hiljem Liina Jänes. Kahe aasta jooksul esineti 16 korda. Osaleti Järvakandis toimunud Raplamaa harrastusteatri festivalil 4. pildiga, mida esitasid Inga Artel-Hermas ja Eha Kaljusaar. Neid tunnustati parima dueti tiitliga.

2014. aastal on laval jälle ainult naised Margus Mölli kaheosalises naljatükis „Laip

Näiteseltskond etendusest „Memmed ja taadid“. Vasakult Virve Kiple, Ardo Part, Ülli Toomemäe, Karmo Kaljusaar, Elvi Valdmets, Ants Arula, Inga Artel, Eha Kaljusaar.

Inga Artel, Agnes Vasmann, Elvi Valdmets, Ülli Toomemäe ja Eha Kaljusaar lavastuses „Uljas neitsi“.

sahvris“. Osades Elvi Valdmets, Inga Artel-Hermas, Ülli Toomemäe, Kätlin Kivilo ja Eha Kaljusaar. Esiendus toimus Sulu külamajas ja siis Haimre rahvamajas. Osaleti ka Märjamaal toimunud Raplamaa harrastusteatri festivalil, kus žürii märkis ära Elvi Valdmetsa osatäitmise.

2015. aasta 30. aprillil mängisime „Laipa sahvris“ Haimre rahvamajas kauaaegsele näiteringis osalejale Elvi

Valdmetsale pühendatud tänuõhtul. Elvi kolis Viljandisse ja etendusega tänasime Elvit olulise panuse eest rahvamaja näiteringi tegevuses. Viimane, kaheksas etendus, mis oli tegijaile ka suureis, anti Kihnu saarel.

Järgneb

Sada aastat näitemängu Kasti-Haimre kogukonnas 6

Eha Kaljusaar

Algus MN 15.02.2020

Haimre rahvamaja näitering Mokakobin tuleb 2016.aasta kevadel lavale elulise jandiga „Ohver“. Repertuaari leidmine on väga raske ja näiteringis on ainult naised. Eha Kaljusaar kirjutab, aluseks võttes Juhan Smuuli näidendi „Polkovniku lesk“, loosse sisse oma äsja läbielatud haigusloo. Sellega esinetakse Raplamaa harrastusteatri festivalil Kuimetsas. Parimaks naisnäitlejaks tunnustati seekord Eha Kaljusaar. Palju häid sõnu ütles žürii liige, näitleja Hans Kaldoja.

Etenduses tegid kaasa Eha Kaljusaar, Inga Artel-Hermas, Kätlin Kiviloo, Marve Johanson, Ülli Toomemäe. Seda lugu mängisime 2017. aastal teise koosseisuga, Inga asemele tuli Hannes Sassi ja Ülli asemele Helle Kingisepp. Kahe koosseisuga mängisime etendust kahel aastal kümnel korral, lõpetades toredate väljasõiduga Ruhnu saarele, kus publikuks olid saarele sõitnud.

„Kõrtsi“ osatäitjad Helle Kingisepp, Riho Võigemast, Hannes Sassi, teises reas Eha Kaljusaar, Kätlin Kingisepp, Marve Johanson, Ants Riismaa, Liis Johanson ja Egon Jakobson.

Kaks ajastulugu

2017. aasta sügisel täieneb näitering uute tulijatega ja õn-

nistuseks meestega. On vaja näidendit, et kõigil oleks sobiv osa. Taidlusnäiteringi esituses võid head tulemust saavutada siis, kui rolli karakter sobib oma olemuselt isikuga, kes seda esitab.

Austusest ja huvist kohapärimuspaikade vastu asusin ise lugu kirjutama. Näitemängu „Kõrts“ kirjutamisele sai aluseks aastatel 1752–1870 tegutsenud Järgküla kõrts. Kõrtsi viimane ehitis 1783–1870 oli praeguse Haimre rahvamaja asukohal.

Tegevus toimub Järgküla kõrtsis, ajastule kohaselt on kasutatud siinseid kohanimisid, samuti siinkirjutaja müllu jäänud rahvalaule Kai Tropp-Avarmaalt. Näitemängu läbivaks liiniks on kasutatud A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse“ I osast sulase Jaagupi lugu põimituna Järgküla kõrtsi lõbutüdrukute Tuulja Tuuli ja

Juuli ning Vargamäe Andrese ja Pearu (etenduses Rahemäe Kustase ja Ruudi) kõrtsistseenidega.

Kui mõned tegelased said minu kui näitemängu kokku kirjutaja poolt ellu kutsutud, siis samanimelised lõbutüdrukud (mitte siitkandi Tuulja talu tüdrukud) olid Järgküla kõrtsi aegsed külastajad. Kirjutatud sai lustakas ajastulugu. Lihtsa dekoratsiooni lavastusele – kõrtsilett, laud ja pingid – tegi Heino Mitt.

Esietendus toimus 1. aprillil 2018. Aasta oli kuulutatud kohapärimusaastaks. Etenduses „Kõrts“ osalevad Egon Jakobson, Eha Kaljusaar, Helle Kingisepp, Hannes Sassi, Ants Riismaa, Riho Võigemast, Kätlin Kingisepp, Marve Johanson ja Liis Johanson. Esinesime samal aastal Raplamaa harrastusteatri festivalil Juurus, kus meile omistati prima näi-

„Ohvri“ trupp. Pildil Helle Kingisepp, Kätlin Kiviloo, Eha Kaljusaar, Marve Johanson, Hannes Sassi. Fotod erakogust

tetrupi tiitel. Parim meesosa-täitja tiitel läks Hannes Sassile sulase osatäitmise eest.

Sama aasta augustis käisime etendusega Saaremaal vabariiklikul harrastusteatri festivalil, mis toimus Kärla rahvamajas. 2019. aasta augustis olime Raplamaa esmakordsed esindajad Mulgimaal, Kuhjaveri XV külateatri festivalil, kus etenduse „Kõrts“ osatäitjale Lepiku Liisule (Helene Kingisepp) omistati publiku auhind. Kahel aastal oleme mänginud „Kõrtsi“ 19 korda.

2019. aasta kevadel toimus Raplamaa harrastusteatri festival Haimre rahvamajas. Näitetrupi Mokakobin korraldatud üritus toimus kenasti. 2018. a detsembris käidi trupiga Atla mõisaga tutvumas. Sealt toodi kaunist keraamikat auhindadeks. Ühiselt valmistati sündmust ette, reklaami alal tegi suure panuse Riho Võigemast. Tänu temale leidis Raplamaa harrastusteatri festival kajastuse ka ETV saates „Terevisioon“.

Mokakobin esitas improviseeritud vaheklippe, juhatades sisse osalevaid näitetruppe. Päeva lõpul esitasid Eha Kaljusaar ja Hannes Sassi sõnalise estraadiloo „Halloo“. Need olid Mokakobina poolt uued näitemängualased panused harrastusteatripäeval. Esma-

kordselt pani Mokakobin välja ka auhinnad kõige nooremale ja vanemale osalejale. Nendeks osutusid Liis Johanson ja Eha Kaljusaar Mokakobinast.

Sügisel 2019 hakkasime õppima järjelugu „Kõrtsis katsikul“. Uue osa tegevus toimub mõned kuud hiljem, kõrtsmiku poja Jüri kaksikul käijate, varude tuleku ja „Kõrtsis“ pooleli jäänud sulase Jaagupi loo jätkumisega Tammsaare „Tõe ja õiguse“ I osa alusel. Juurde tuleb külarätsep Põlendiku Mart (Karmo Kaljusaar), kes „Kõrtsi“ näidendis sakstekambris magas. Näitemängus kajastuvad uued kohalikud pärimuspäigad, tekivad segadused ja lahenevad arusaamatused.

2020. aasta kevadel oli kavas tähistada Haimre rahvamajas näitemängu sadat aastat piirkonnas näitetrupiga Mokakobin. Plaanisime korraldada kohvipausiga NÄITEMÄNGUPÄEVA, etendada kohapärimuslugu „KÕRTS“ (kahekümnendat korda) ja esietendusena järjelugu „KÕRTSIS KATSIKUL“. Ootamatu koroonategi näitemängu vaheaja. Näitemängu sajandat aastat tähistame järgmise aasta märtsis, kuhu ootame kõiki näitemängudes osalenuid ja külateatri vaatajaid.

Lõpp